

DRET LINGÜÍSTIC / GENERAL / LEGISLACIÓ I JURISPRUDÈNCIA

La STC d'11 d'abril de 2019 sobre la Llei d'educació de Catalunya i la seva repercussió sobre el model lingüístic a l'escola catalana – Susana Marín Dios

🕒 9 de maig de 2019

Una sentència sobrevalorada, que no pacifica la qüestió i que ens deixa a les portes de nous embats entorn a l'ús del català com a llengua vehicular

La Sentència del Tribunal Constitucional (STC) d'11 d'abril de 2019 acaba de resoldre — amb considerable retard, això sí— el

recurs presentat contra diversos preceptes de la Llei 12/2009, de 10 de juliol, d'educació de Catalunya (LEC). Cada vegada que el model educatiu —i els seus fonaments legals o reglamentaris— és objecte de revisió constitucional o jurisdiccional, ha reviscut el debat jurídic, però també el mediàtic i el social, sobre un marc normatiu tan rellevant per a la vida de les persones. No debades, la Sentència que ens proposem examinar conté diversos pronunciaments sobre una qüestió tan controvertida com el règim lingüístic a l'educació i la utilització del català com a llengua vehicular en l'ensenyament.

Ara bé: realment, la Sentència suposa un “blindatge” respecte de la immersió lingüística a l'escola catalana com s'han apressat a assenyalar els mitjans de comunicació? Més encara, és l'objecte

d'aquesta sentència el model lingüístic a l'escola? Respondre adequadament aquestes preguntes exigiria, probablement, contextualitzar de forma exhaustiva aquesta Sentència, i posar-la en relació no només amb el marc normatiu sinó amb la seva evolució, i sobretot amb la jurisprudència constitucional i ordinària sobre els drets i deures lingüístics, en l'educació i en altres àmbits. No obstant, per no sobreixir dels marges raonables del que ha de ser aquest apunt, em remeto al [magnífic estudi del Dr. Joan Ridao Martín, publicat en aquesta mateixa revista](#) (1) i que descriu amb precisió l'escenari jurídic, la seva evolució a la llum dels canvis normatius i jurisprudencials i el balanç que cal extreure'n en el moment actual.

Amb tot, i a manera d'introducció, em permeto situar, com a frontispici de la meva anàlisi, el rellevant pronunciament del TC sobre l'article 6, apartats 1 i 2, i sobre l'article 35 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC) que conté la STC 31/2010, de 28 de juny:

"El catalán debe ser, por tanto, lengua vehicular y de aprendizaje en la enseñanza, pero no la única que goce de tal condición, predicable con igual título del castellano en tanto que lengua asimismo oficial en Cataluña." (FJ.14)

"Nada impide que el Estatuto reconozca el derecho a recibir la enseñanza en catalán y que ésta sea lengua vehicular y de aprendizaje en todos los niveles de enseñanza. Pero nada permite, sin embargo, que el castellano no sea objeto de idéntico derecho ni disfrute, con la catalana, de la condición de lengua vehicular en la enseñanza." (FJ 24)

Precisament, aquesta determinació del TC es troba a la base dels diversos i polèmics pronunciaments posteriors de la jurisdicció ordinària, que ens han allunyat de la perspectiva d'una certa pacificació de la qüestió. Així, contràriament al que han apuntat alguns sectors, la STC de la LEC, tot i no ser adversa, i pronunciar-se sobre quatre escadussers articles —i un d'ells, molt tangencialment—, lluny de cloure el debat, el deixa obert fins al proper embat: la determinació de la proporció de l'ús de les llengües vehiculars de l'ensenyament. Seguidament, ens hi referirem, ni que sigui breument, analitzant els motius d'impugnació i glossant la resposta jurídica del Tribunal. Posteriorment, valorarem l'abast real de la Sentència i comprovarem si, com hem avançat, la resolució objecte de nostre estudi ha estat sobrevalorada.

Seguint l'ordinal de la LEC i de la mateixa Sentència, el primer precepte impugnat és el 9.2, que estableix la competència de la Generalitat en l'ordenació del currículum de l'ensenyament de les llengües. El motiu adduït pels diputats del Grup Popular recurrents és que aquest precepte vulnera els articles 3 de la Constitució espanyola (CE) i 6.2 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOE) i envaeix competències estatals sobre l'ordenació curricular de les llengües. El TC desestima la impugnació, i ho fa sobre la base de la triple distinció sobre la tipologia d'assignatures que estableix la LOE en la redacció donada per la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (LOMCE), des del punt de vista de les atribucions competencials. Així, la STC recorda que hi ha assignatures troncales, específiques i de lliure configuració per a les comunitats autònomes (CA). Respecte de les troncales, entre les quals hi ha el castellà i la literatura castellana, correspon a l'Estat fixar-ne els continguts, els estàndards avaluables i l'horari mínim. Mentre que correspon a les CA complementar els continguts i els criteris d'avaluació i fixar els horaris màxims.

Pel que fa a les específiques, la competència de l'Estat abasta la determinació dels estàndards avaluable, i la de les CA, la fixació dels continguts i els horaris, així com la compleció dels criteris d'avaluació. Finalment, respecte de les assignatures de lliure configuració, l'Estat no té cap atribució i les CA tenen autonomia plena per establir continguts, horaris i estàndards avaluable. Com que el català i la seva literatura tenen la consideració d'assignatura de lliure configuració, el TC acaba conclouent que la redacció de la LEC en aquest punt és respectuosa amb el marc bàsic descrit, i que l'article 9.2 no suposa cap contradicció amb el dibuix competencial que configura la LOE.

Des del punt de vista de la presència de la llengua en el sistema educatiu és més significativa la decisió del TC en relació amb la impugnació de l'article 10, en els seus apartats 2 i 4. En efecte, recordem que l'article 10.2 de la LEC no regula pròpiament la immersió ni la utilització de la llengua en l'ensenyament ordinari, sinó el dret a un suport lingüístic específic per a aquells alumnes que s'incorporen a l'àmbit escolar català sense el coneixement previ d'una de les dues llengües oficials. Per bé que el precepte només fa referència expressa al suport específic en català, el TC considera que la norma no exclou que aquest suport es pugui rebre igualment en el cas que la llengua que necessiti aquesta suplementació sigui el castellà. I ho argumenta en el fet que la mateixa LEC assegura el ple domini de les dues llengües cooficials a la fi de l'ensenyament obligatori.

L'apartat 4 del mateix article 10 tampoc no regula la utilització de la llengua en el si del sistema educatiu, sinó la missió del Govern de la Generalitat de garantir una oferta suficient de l'ensenyament del català a la població no escolar, amb la finalitat de facilitar el compliment del deure de coneixement de la llengua. No estem, per tant, en l'àmbit del sistema educatiu ni, com ens recorda el TC, en l'escenari de l'establiment d'una llengua vehicular per a l'educació d'adults. Es tracta simplement de la garantia d'una oferta suficient de formació per a aquella part de la població que, per raó d'edat, no va aprendre el català en època escolar, i aquesta atribució del Govern no entra en col·lisió amb cap competència exclusiva de l'Estat.

També és rellevant, i en aquest cas sí que la llengua vehicular en l'educació està en el nucli del debat jurídic, la impugnació de l'apartat 1 de l'article 17 de la LEC, que regula el règim lingüístic als centres educatius de l'Aran. Aquest precepte estableix en concret que l'aranès és la llengua pròpia d'aquest territori, d'acord amb l'article 6.5 de l'EAC i com a tal és la llengua vehicular i d'aprenentatge habitual als centres educatius de l'Aran. Contra el criteri dels recurrents, l'alt tribunal estableix que el precepte no envaeix cap competència estatal, i recorda, encertadament, que el reconeixement de l'aranès com a llengua vehicular a l'ensenyament deriva directament d'una norma del bloc constitucional (l'EAC) referendada constitucionalment, en aquest apartat, per la STC 31/2010. Així, manté la constitucionalitat de l'article 17.1 de la LEC, en el benentès que la seva interpretació s'ha de fer en el sentit que l'aranès, malgrat la seva condició de llengua vehicular, no és llengua "preferencial" ni pot privar el català i el castellà de la seva condició vehicular i d'aprenentatge a la Vall d'Aran, amb la qual cosa recull el criteri assentat per anteriors sentències del TC (en particular, la STC 11/2018). Així mateix, considera que la immersió lingüística a la Val d'Aran va acompanyada de la garantia suficient, emanada de la pròpia LEC, del coneixement de les altres dues llengües cooficials en acabar el cicle educatiu, de la qual cosa es desprèn que el precepte impugnat no és incompatible amb la protecció del català i el castellà a l'Aran.

Finalment, el TC resol sobre la impugnació de la disposició transitòria 6a, que els recurrents consideren que pot afectar en sentit desfavorable l'aplicació de la tercera hora de castellà. El Tribunal

desestima aquesta part del recurs, tot considerant que aquesta DT, que defineix la normativa reglamentària vigent de manera temporal pel que fa a la determinació del marc horari en el desplegament curricular, es limita a regular la transitorietat mentre no es desenvolupi la llei i això forma part de la potestat reglamentària, sense que el futurible adduït pels recurrents tingui cap fonament.

La Sentència, doncs, conté alguns elements esperançadors. El TC avala la competència de la Generalitat per determinar el currículum de l'ensenyament de les llengües, amb plenes atribucions pel que fa al català en tant que assignatura de lliure configuració. Referma les competències en aspectes potser complementaris o accessoris en l'ordenació del sistema educatiu —en cap cas secundaris— com el suport específic lingüístic per a alumnes que accedeixin de bell nou al sistema educatiu i l'ensenyament del català a la població no escolar. Així mateix, confirma la constitucionalitat del model lingüístic en l'educació a l'Aran, amb alguns matisos com els que hem assenyalat, en tractar-se de l'únic pronunciament que situa la immersió lingüística com a nucli del debat jurídic en tota la Sentència.

Ara bé, no sembla que estiguem davant d'una Sentència que signifiqui un aval definitiu al model lingüístic educatiu a Catalunya, ni un "blindatge" del català com a llengua vehicular. El mateix Tribunal ens recorda que el caràcter vehicular del català, recollit com a principi a l'article 11 LEC, no ha estat objecte de recurs i resta fora del seu pronunciament. Mentrestant, correm el perill que el model es vagi perfilant a còpia de sentències del Tribunal Suprem i del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, que apliquen la doctrina emanada de la STC 31/2010. Cal, doncs, que l'analista jurídic, i sobretot el legislador i l'executiu analitzin els seus efectes i donin resposta a les qüestions pendents.

Susana Marín Dios

Advocada de la Generalitat, cap de l'Assessoria Jurídica del Departament d'Educació

-
- Joan Ridaó Martín. *La llengua catalana al principat després de quaranta anys d'autonomia política. Un balanç des de la perspectiva jurídica*. Revista de Llengua i Dret núm. 70. Desembre 2018.